

ارزیابی و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی در منطقه ۴ شهر اهواز

دکتر مسعود صفایی پور^۱ و زهرا احمدی^۲

تاریخ وصول: ۹۳/۱۰/۱۷

تاریخ پذیرش: ۹۴/۴/۲۴

چکیده:

تحلیل و بررسی کیفیت زندگی شهری یکی از مهم‌ترین حوزه‌های مطالعات شهری در کشورهای مختلف است. کیفیت زندگی به شرایط عینی و ذهنی و در نهایت به تصورات و ادراک فرد از واقعیت‌های زندگی بستگی دارد. ابعاد عینی به معنی مشهودات و ابعادی از شرایط زندگی ساکنین که عینیت داشته در حالی که ابعاد ذهنی کیفیت زندگی به معنی سنجش درک و احساس افراد ساکن از محیط زندگی و جنبه‌ی مرتبط با این محیط می‌باشد. هدف از پژوهش حاضر سنجش و ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در منطقه‌ی ۴ شهر اهواز با استفاده از شاخص‌های ذهنی و عینی است. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی مبتنی بر پرسشنامه است. داده‌های مورد نیاز از ۱۵۰ نمونه بصورت تصادفی جمع آوری و به منظور تحلیل متغیرهای مورد مطالعه از نرم‌افزار SPSS و روش‌های آماری نظیر میانگین پاسخ‌ها، آزمون آماری پارامتریک T استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که وضعیت کیفیت زندگی در منطقه‌ی مورد مطالعه در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی و فیزیکی در حد متوسطی قرار دارد و به جز در بخش شاخص‌های عینی که بیشترین نارضایتی از وضعیت ناامنی در تردد و کیفیت پیاده‌روها برای معلولین است، بقیه‌ی شاخص‌ها با کسب نمره‌ی میانگین در حد متوسطی قرار دارند.

مفاهیم کلیدی: کیفیت زندگی، شاخص عینی، شاخص ذهنی

^۱ دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز (نویسنده‌ی مسئول)
safae_p@scu.ac.ir

^۲ کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز
z_ahmadi2436@yahoo.com

مقدمه و بیان مسأله

کیفیت زندگی یک پدیده‌ی جهانی است که در ارتباط با میلیاردها نفر از مردم چه در کشورهای در حال توسعه و چه توسعه‌یافته حتی در آغاز قرن ۲۱ بوده است. کارشناسان معتقدند بسیاری از ابعاد زندگی مانند مسائل فیزیولوژیکی و فرهنگ اجتماعی و مسائل روانی و زیست‌محیطی در بالا بردن سطح کیفیت زندگی نقش تعیین‌کننده‌ای دارند؛ اما در این بین تمام صاحب‌نظران عوامل اقتصادی را غیر قابل انکار می‌دانند. برای نشان دادن ارتباط بین شرایط محیط و کیفیت زندگی مفهوم نیازهای زیست‌محیطی باید در وسیع‌ترین حالت آن در نظر گرفته شود که در آن نه تنها مسائل فیزیولوژیکی بلکه نیازهایی مانند: فرهنگ اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و رفاه انسان نیز باید مورد بحث قرار گیرد (روسن کلس^۱، ۲۰۱۲: ۲۴)؛ و کاربرد مفهوم کیفیت زندگی در واقع کنشی است علیه توسعه‌ی یک‌بعدی اقتصادی در سطح ملی و توسعه‌ی صرفاً کالبدی در مقیاس شهری و تلاشی است در جهت دستیابی به معیارها؛ در عرصه‌ی برنامه‌ریزی منظور از کیفیت زندگی در نظر گرفتن شاخص‌های اجتماعی، فرهنگی و روانی در روند توسعه و عمران است که به نیازها و انگیزه‌های اساسی انسان مربوط می‌شود، مثل شرایط تغذیه‌ی بهتر، پوشاک، مسکن، بهداشت، آموزش و پرورش و ایجاد فرصت‌هایی برای کنش متقابل اجتماعی، کسب مهارت‌های شغلی، گسترش همبستگی عمومی و مشارکت اجتماعی و سیاسی. اگر چه تعریف کیفیت زندگی در کشورهای مختلف و حتی در نواحی کشور نیز متفاوت است ولی وجه مشترک آن معطوف به تأمین نیازهای اساسی مادی و معنوی به طور توأمان است. در واقع برنامه‌ریزی برای مسکن، کار و اشتغال و یا حمل و نقل بدون تأمین نیازهای روانی، عاطفی و اجتماعی شهروندان، مثل نیاز به امنیت، آرامش خاطر، زیبایی، تعلق اجتماعی، شادی و تفریح و غیره، ناقص خواهد بود (مهدی‌زاده، ۱۳۸۵: ۳۰۴).

مشکل کیفیت زندگی یک مشکل چندبعدی و پیچیده است. این موضوع ذهن بسیاری از متخصصین از جمله برنامه‌ریزان، طراحان، معماران، اقتصاددانان، حقوق‌دانان و سازندگان را به خود مشغول کرده است. در حال حاضر حکومت‌های محلی و جوامع بطور فزاینده‌ای نگران موارد مربوط به این موضوع شده‌اند، شاخص‌های اجتماعی بعنوان یک ابزار گسترده برای اندازه‌گیری کیفیت زندگی و بهبود آن مورد استفاده قرار می‌گیرد این

^۱ Rusen Keles

شاخص‌ها ابزاری را برای درک و پرداختن به مسائل جامعه از یک دید جامع فراهم می‌کنند (دیوید سواين^۱، ۲۰۰۲: ۵۶).

در سال‌های گذشته تلاش‌های زیادی برای اندازه‌گیری این مورد در نقاط مختلف دنیا توسط پژوهشگران صورت گرفته است. بطوری که شاخص‌های گوناگونی نیز در این رابطه مطرح گردیده است؛ اما بطور کلی می‌توان گفت که بسیاری از پژوهشگران هر دو دسته شاخص‌های عینی و ذهنی را توأم با هم برای ارزیابی کیفیت زندگی در نظر گرفته‌اند. شاخص‌های عینی بر اساس فراوانی یا کمیت فیزیکی مانند درآمد و شاخص‌های ذهنی بر اساس پاسخ‌های روانی مانند رضایت شغلی و خوشحالی به صورت کیفی اندازه‌گیری می‌شود (خوارزمی، ۱۳۸۳: ۴). در زمان حاضر یکی از معروف‌ترین سنجه‌های کیفیت زندگی، شاخص توسعه‌ی انسانی (*HDI*) است که سازمان ملل در گزارش‌های توسعه انسانی از سال ۱۹۹۰ به بعد از آن استفاده کرده است (ونق، ۱۳۸۴: ۳۳).

نواحی شهری مراکز اصلی رشد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در هر کشوری هستند که خود را بعنوان جذاب‌ترین نقاط برای ایجاد ثروت، کار، خلاقیت و نوآوری اثبات کرده‌اند. اما، نواحی شهری با چالش‌های مهمی در زمینه‌های تخریب فیزیکی و محیطی، محرومیت اجتماعی، ناامنی، بیکاری، کمبود مسکن و ترافیک روبرو هستند که این مشکلات کیفیت زندگی شهری را به شدت کاهش می‌دهند. با این وجود سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در سطوح بین‌المللی و ملی بر قابلیت شهرها برای بهبود کیفیت زندگی انسان‌ها تأکید دارند (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۹: ۸۸).

مطالعه‌ی کیفیت زندگی در نواحی شهری در سال‌های اخیر مورد توجه‌ی گسترده بوده است. محققان رشته‌های مختلف از جمله شهرسازی، جغرافیا، اقتصاد و جامعه‌شناسی در این عرصه به مشارکت پرداخته‌اند؛ اما این مطالعات از جنبه‌های متعددی مانند مقیاس مطالعه، قلمروهای مورد استفاده و روش‌های سنجش کیفیت زندگی متفاوت هستند. به این ترتیب که روش‌های گوناگونی برای مطالعه‌ی کیفیت زندگی در نواحی شهری بکار گرفته شده است. با این وجود تاکنون چهارچوب جامعی برای مطالعه‌ی کیفیت زندگی به صورت یکپارچه و کل‌گرایانه و متکی بر شاخص‌های فیزیکی، مکانی و اجتماعی ارائه نشده است (کمپت و دیگران^۲، ۲۰۰۳: ۵).

¹ David Swain

² Kamp Irene Van

طرح مسئله در این تحقیق عمدتاً بدلیل عدم ارزیابی کیفیت زندگی از طریق ترکیب ابعاد عینی و ذهنی خلاصه می‌شود. این پژوهش به دنبال پاسخگویی به دو سؤال اصلی زیر صورت گرفته است:

- ۱- آیا در این منطقه شاخص های کیفیت زندگی از دید شهروندان در وضعیت مطلوبی قرار دارد؟
- ۲- کدام یک از مؤلفه‌های کیفیت زندگی در وضعیت مطلوبی قرار دارد؟

اهمیت و ضرورت پژوهش

در سال‌های اخیر علاقه‌مندی مجددی نسبت به مسئله‌ی کیفیت زندگی و ارزیابی آن بوجود آمده است؛ این علاقه از منابع و مواردی که به مدیریت شهری اضافه شده منتج می‌شود؛ که از جمله این علاقه‌مندی‌ها می‌توان به کسانی اشاره کرد که به توسعه‌ی انسانی علاقه‌مندند (بعنوان مثال شاخص توسعه‌ی انسانی سازمان ملل متحد) کسانی که به توسعه‌ی اجتماعی علاقه دارند (مثل شورای توسعه‌ی اجتماعی) آنهایی که به توسعه‌ی پایدار و همچنین کسانی که به جوامع سالم علاقه‌مندند. به عبارت دیگر کیفیت زندگی از اهمیت زیادی برخوردار است زیرا بسیاری از افراد و سازمان‌ها از بخش‌های مختلف به آن توجه نموده‌اند و سعی در اندازه‌گیری آن دارند (آیمان^۱، ۲۰۱۲: ۲۵۶).

ضرورت پرداختن به کیفیت زندگی به دلیل نگرانی‌هایی است که به چند مورد از آن اشاره می‌کنیم:

- در سال‌های اخیر واژه‌ی توسعه معمولاً در مورد مسائل اقتصادی بکار برده شده است، این در حالی است که باید این شناخت را حاصل کرد که توسعه باید مفاهیم انسانی و اجتماعی را نیز در بر بگیرد.
- شناخت و درک این موضوع که هر گونه تغییر و توسعه در محیط زیست باید با توسعه‌ی پایدار اجتماعی سازگار بوده و بهبود کیفیت زندگی را حاصل کند.
- نگرانی در مورد کیفیت زندگی در شهرها بازتاب گزارشاتی است که سعی دارند قابلیت و کیفیت زندگی شهرها را اندازه‌گیری و مقایسه کنند.
- درک این موضوع که فقط طول زندگی مهم نیست بلکه کیفیت زندگی نیز باید مهم انگاشته شود. در بخش سلامت این موضوع می‌تواند منجر به شاخص‌های متعدد

^۱ Ayman

توسعه شود (مثل شاخص امید به زندگی بدون از کار افتادگی یا شاخص تعدیل سال‌های زندگی) که این شاخص به دنبال ادغام هر دو موضوع طول عمر و کیفیت زندگی است (ترو، ۲۰۰۰).

علاوه بر این، مطالعات کیفیت زندگی می‌تواند به شناسایی نواحی مسأله‌دار، علل نارضایتی مردم، اولویت‌های شهروندان در زندگی، تأثیر فاکتورهای اجتماعی - جمعیتی بر کیفیت زندگی و پایش و ارزیابی کارایی سیاست‌ها و استراتژی‌ها در زمینه‌ی کیفیت زندگی کمک کند. در این راستا سانتا و سومارتینز اشاره می‌کنند که مشارکت اجتماع محلی در مطالعات کیفیت زندگی می‌تواند پشتیبان مهمی برای تعیین سیاست‌ها و اهداف بلندمدت باشد (سانتس و مارتین^۱، ۲۰۰۷: ۴۱۳).

اهداف پژوهش

هدف اصلی این مطالعه توسعه و سنجش و همچنین تحلیل و بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی در منطقه‌ی ۴ شهر اهواز است که شامل:

- ۱- سنجش و ارزیابی کیفیت ذهنی زندگی در این منطقه.
- ۲- شناسایی ابعاد کیفیت عینی و ذهنی زندگی.
- ۳- سنجش کیفیت کلی زندگی از طریق ترکیب جنبه‌های عینی و ذهنی.

فرضیات پژوهش

در راستای بررسی و تحلیل سطوح کیفیت زندگی شهری در منطقه‌ی ۴ شهر اهواز این تحقیق عبارت از اینکده:

به نظر می‌رسد کیفیت زندگی در این منطقه در سطح قابل قبولی قرار دارد.

پیشینه پژوهش

از لحاظ تاریخی اولین تلاش‌ها برای اندازه‌گیری رضایت از کیفیت زندگی از جنبش شاخص‌های اجتماعی نشأت گرفته است.

¹ Santos, L. and Martins

الف) تحقیقات داخلی

در کشور ایران در سال‌های اخیر مقالات زیادی در این زمینه در مجلات علمی داخلی و خارجی منتشر شده است. دکتر کرامت اله زیاری و همکارانش در مقاله ای تحت عنوان تحلیل ابعاد کیفیت زندگی در نواحی شهری ایران در سال ۱۳۸۹ به بررسی نواحی مختلف شهری ایران بر اساس شاخص های تعریف شده در این رابطه پرداخته است.

دکتر مسعود تقوایی در مقاله‌ای در سال ۱۳۸۴ با بهره‌گیری از شاخص توسعه‌ی انسانی (*HDI*) به تعیین درجه‌ی محرومیت و طبقه‌بندی مناطق شهری استان‌های کشور پرداخته است.

رفعیان و همکاران (۱۳۸۷)، با استفاده از روش انتخاب تجربی ارزش‌های محیطی و کیفیت محیطی در خصوص میزان اهمیتی که ساکنین نواحی بافت فرسوده‌ی نواب مدنظر قرار داده‌اند، را ارزیابی کردند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که بین متغیرهای آلودگی هوا، امنیت، تسهیلات محله، دسترسی و تسهیلات واحد مسکونی رابطه وجود دارد.

دکتر محمد رضوانی و همکارانش در مقاله‌ی توسعه و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری در شهر نورآباد استان لرستان در سال ۱۳۸۸ به توسعه و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری با استفاده از شاخص‌های عینی و ذهنی پرداخته است. دکتر صدیقه لطفی در مقاله‌ی مفهوم کیفیت زندگی شهری در فصلنامه‌ی علمی پژوهشی جغرافیای انسانی در سال ۱۳۸۸ به تعریف مفاهیم، ابعاد و سنجش کیفیت زندگی شهری در برنامه‌ریزی شهری پرداخته است.

حاجی‌نژاد و همکاران (۱۳۸۹)، متغیرهای فردی مؤثر در رضایت‌مندی شهروندان از کیفیت محیط زندگی در بافت قدیم و جدید شهر شیراز را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج تحقیق آنها نشان می‌دهد که میان ساکنان بافت قدیم و جدید از نظر رضایت‌مندی اختلاف اندکی وجود دارد.

دکتر محمدباقر قالبیاف در مقاله‌ی ارزیابی کیفیت زندگی شهری در محله‌ی یافت‌آباد در سال ۱۳۹۰ به بررسی شاخص‌های مرتبط با کیفیت زندگی از دید شهروندان محله‌ی یافت‌آباد تهران پرداخته است.

ب) تحقیقات خارجی

بولاک‌سای در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که استفاده از کامپیوتر و اینترنت باعث افزایش کیفیت زندگی شده است (بولاک و سوسای^۱، ۲۰۰۴:۵۲)؛ و بطور کلی مطالعات در زمینه‌ی کیفیت زندگی عمدتاً از جهان غرب نشأت گرفته است بطوری که تحقیقات و مقالات بی‌شماری در این زمینه نوشته شده است از جمله مقاله‌ی "کیفیت زندگی و محیط زیست"^۲ اثر رسن کلس که در آن به ارتباط بین کیفیت زندگی و محیط پرداخته است.

همچنین مقاله‌ی "ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در مناطق شهری"^۳ اثر آیمن محمد مصطفی که در آن به کیفیت زندگی بعنوان یک مسئله‌ی بین‌المللی و بازسازی میراث فرهنگی و راه‌هایی که این دو موضوع بهم پیوند می‌خورند اشاره کرده است.

نتایج مطالعه‌ی بابا و همکاران (۱۹۸۹)، نشان داد که افراد دارای وضعیت اقتصادی - اجتماعی بالا، سالخوردگان و مالکان بهتر در مقایسه با افراد دارای وضعیت اقتصادی - اجتماعی پایین، جوان‌ترها و مستأجران از ویژگی‌های فیزیکی محله و واحدهای همسایگی‌شان راضی‌تر بوده‌اند (بابا و آستین^۴، ۱۹۸۹:۷۳۶).

هاروی اظهار می‌دارد که مطالعات زمانی می‌تواند منبع با ارزشی از اطلاعات را برای سنجش کیفیت زندگی ارائه دهد که بیانگر واقعیت کیفیت زندگی افراد باشد چون به گمان وی، کیفیت زندگی و نیازهای انسان در دوره‌های زمانی تکامل می‌یابد (هانکوک^۵، ۲۰۰۰:۹). رضایت‌مندی سکونتی، بخشی از حوزه‌ی رضایت‌مندی از زندگی در معنای عام به شمار می‌آید که بیشترین تحقیق در مورد محیط مسکونی در این رابطه صورت گرفته است (جی و هوکا^۶، ۲۰۰۶:۱۷).

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش به لحاظ روش از نوع توصیفی - تحلیلی مبتنی بر پیمایش و پرسشنامه است. گردآوری اطلاعات از طریق اسنادی و کتابخانه‌ای و جمع‌آوری داده‌ها از طریق

¹ Bullock, B. S. and Susie

² the quality of life and the environment

³ quality of life indicators in value urban areas

⁴ Baba, Y. and Austin

⁵ Hancock, T

⁶ Ge, J. Hokao, K

پرسشنامه بوده است. در این مقاله مهم‌ترین زمینه‌های مرتبط با کیفیت زندگی شامل آموزش، سلامت، امنیت، کیفیت مسکونی، اشتغال، درآمد و کیفیت گذران اوقات فراغت مورد ارزیابی قرار گرفته است.

جامعه‌ی آماری مورد مطالعه شامل کلیه‌ی نواحی واقع شده در این منطقه می‌باشد. به منظور تعیین تعداد نمونه‌ها از فرمول کوکران استفاده شده و تجزیه و تحلیل داده‌های حاصله از عملیات میدانی از دو روش توصیفی و استنباطی (آزمون t و تحلیل واریانس) که از طریق نرم‌افزار SPSS محاسبه گردیده‌اند، استفاده شده است.

قلمرو پژوهش

این مطالعه در منطقه‌ی ۴ شهری، شهر اهواز صورت گرفته است. این شهرداری دارای ۵ ناحیه‌ی خدماتی و ۴ ناحیه‌ی فضای سبز می‌باشد که در سال ۱۳۷۱ تأسیس شده است. این منطقه وسعتی معادل ۳۱۹۰ هکتار مساحت خدمات شهری و جمعیتی برابر با ۱۶۴/۵۹۴ نفر برخوردار است. موقعیت جغرافیایی منطقه بر اساس طرح جامع از طرف شمالی به ریل راهنمایی و رانندگی (پیچ استادیوم)، از طرف شرقی به رودخانه‌ی کارون، از طرف جنوبی به میدان شهید بقایی، و از طرف غربی به ریل قطار اهواز - خرمشهر منتهی می‌شود (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵؛ شهرداری اهواز - استانداری خوزستان - دفتر آمار و اطلاعات، ۱۳۸۹).



نقشه‌ی ۱: موقعیت مکانی منطقه‌ی ۴ شهر اهواز
(ترسیم از نگارنده)

مفاهیم و مبانی نظری پژوهش

کیفیت زندگی بعنوان مفهومی چند بعدی و با اهمیت در زندگی جوامع امروز، در بسیاری از رشته‌های علمی از جمله برنامه‌ریزی و طراحی شهری نفوذ یافته است. در مباحث مرتبط با برنامه‌ریزی شهری کیفیت زندگی طیف وسیعی از شاخص‌ها را در بر می‌گیرد. این شاخص‌ها را می‌توان در ابعاد کلان اجتماعی - اقتصادی و محیطی طبقه‌بندی کرد. بهبود زیرساخت‌ها، وضعیت آموزشی، مسکن، فضای سبز، حمل و نقل شاخص‌هایی از کیفیت زندگی محسوب می‌شود، به عبارت دیگر کیفیت زندگی تمام زوایای زندگی انسان‌ها در شهر را در بر می‌گیرد (قالیباف و دیگران، ۱۳۹۰: ۳۳).

در جهان روزمره‌ی عادی، ما معمولاً می‌پذیریم که کیفیت زندگی برای انسان‌های متفاوت، معنای متفاوتی دارد؛ اما دانشگاهیان و سیاست‌گذاران این دیدگاه سعی نموده‌اند که عوامل اساسی که در کیفیت زندگی خوب برای اکثریت مردم سهم مهم‌تری دارند را اندازه‌گیری کنند. علاقه‌مندی نسبت به کیفیت زندگی و نیز اهمیت و نقش این خود آگاهی در حال افزایش است. در هر حال لازم است به جای یک دیدگاه محدود یک دیدگاه گسترده را بپذیریم که هم پیشرفت اجتماعی و هم جسمی که هدف آن سودرسانی به انسان‌هاست را در نظر بگیرد (آدرین^۱، ۲۰۰۲: ۲۵۸).

کیفیت زندگی مفهوم گسترده‌ای دارد که با مفهوم کلی رفاه در جامعه عجین شده است. با این حال هیچ توافقی بر روی تعریف این اصطلاح در گفتمان‌های سیاسی و دانشگاهی وجود ندارد. بر اساس یک تعریف، رفاه نه تنها منعکس‌کننده‌ی زندگی بلکه بیان‌کننده‌ی راه‌هایی است که افراد به نیازهایشان در حوزه‌ی زندگیشان پاسخ می‌دهند (فاهی و دیگران^۲، ۲۰۰۵: ۱۴).

پیچیدگی مفهوم کیفیت زندگی، مرتبط با پیچیدگی نیازها، انتظارات، امیال، نگرش‌ها، باورها و بطور کلی مرتبط با پیچیدگی نوع بشر است. هر چند ارائه‌ی تعریف کلی از کیفیت زندگی امری دشوار است اما می‌توان آن را تصور هر فرد از زندگی خوب و تبلور این تصور در محیط واقعی تعریف کرد (شماعی و همکاران، ۱۳۹۰). با توجه به طبیعت کمال‌طلب انسان، در هر مرحله از زندگی، در تلاش برای دستیابی به کیفیت بالاتری از زندگی است پس بنابراین مفهوم کیفیت زندگی علاوه بر عدم جهان‌شمولی، امری نسبی نیز است. در رابطه با کیفیت زندگی تعاریف متعددی ارائه شده است، مثلاً کاتر (۱۹۸۵)،

¹ Adrian Jones

² Fahey, T., Whelan, C. and Maitre

کیفیت زندگی را شادمانی فردی یا رضایت‌مندی از زندگی و محیط به همراه نیازها و امیال و همچنین دیگر فاکتورهای محسوس و نامحسوس که خرسندی کلی را تعیین می‌کند، تعریف می‌کند (کاتر^۱، ۱۹۸۵:۱۲۳).

همچنین کیفیت زندگی دارا بودن منابع ضروری برای تأمین نیازها، خواسته‌ها و امیال، شرکت در فعالیت‌ها، توانمندی، توسعه‌ی فردی، خودباوری و مقایسه‌ی رضایت‌مندی بین خود و دیگران تعریف شده است (بولینگ^۲، ۱۹۹۷:۸۳).

"کین" کیفیت زندگی را سنجش میزان توانایی شهروندان برای دستیابی به مراقبت‌های بهداشتی، مسکن، مراقبت از کودکان، امنیت عمومی و آموزش کافی و مناسب، تعریف می‌کند.

تعاریفی که در زیر فهرست شده است معنای کلی درباره‌ی اینکه این واژه چه معنایی را برای افراد دارد نشان می‌دهد.

➤ میزانی که هر فرد از امکانات مهم زندگی‌اش برخوردار می‌شود (مرکز سلامت، دانشگاه تورنتو).

➤ برآیند تعامل بین شرایط اجتماعی، بهداشتی، اقتصادی، زیست‌محیطی که بر توسعه‌ی انسانی و اجتماعی اثرگذار هستند (شورای توسعه‌ی اجتماعی انتاریو).

➤ یک اصطلاح رایج که اگر درباره‌ی یک شخص مورد استفاده قرار گیرد بطور کلی یک حس سلامت بودن و اگر در مورد یک اجتماع مورد استفاده واقع گیرد یک محیط دلپذیر و حمایت‌کننده را به ذهن القا می‌کند (آندرو^۳، ۱۹۹۶:۶۳).

➤ حس سلامت، مفید بودن یا رضایت که برآمده از عواملی است که در محیط‌های خارجی فرد است (شورای جامعه‌ی جکسونویل).

➤ کیفیت زندگی یک محصول جهانی است که برای همه‌ی اجتماعات بسیار ارزشمند است (انسان‌های سالم، ۲۰۱۰؛ اهداف اولیه‌ی ترو، ۲۰۰۰).

➤ کیفیت زندگی، واژه‌ای است که دولت در معنای توسعه‌ی پایدار استفاده می‌کند، زیرا احساس می‌شود که عموم جامعه آن را راحت‌تر می‌فهمند (دتر^۴، ۱۹۹۹).

¹ Cutter, S.L

² Bowling A

³ Andrews

⁴ Department of the Environment, Transport and the Regions

- کیفیت زندگی عبارت است از شرایط بهتر زندگی که در آن توازن، هماهنگی، مطلوبیت و برابری عادلانه نهادینه شده یا زمینه‌های لازم برای زندگی همراه با سلامت، امنیت، آسایش، نشاط، خلاقیت و زیبایی پدید آمده باشد (یوسفی، ۱۳۸۱: ۱).
- مفهوم کیفیت زندگی در بر دارنده‌ی عوامل کمی و کیفی در سطوح فردی و اجتماعی می‌باشد. عوامل کیفی در سطح فردی عبارتند از: (رضایت از زندگی، احساس خوشبختی و ...)، در حالی که در سطح اجتماعی (توانایی مشارکت و تأثیرگذار بودن، میزان همبستگی بین شخص با جامعه و شخص با شخص) در سطح جامعه (اندازه‌گیری وضعیت محیط زیستی، اقتصادی، اجتماعی و ...).
- توافق عمومی در میان محققان کیفیت زندگی وجود دارد که از طریق یکپارچه کردن ابعاد عینی و ذهنی کیفیت زندگی امکان به دست آوردن تصویر کامل‌تر و مفیدتری از کیفیت زندگی در مقیاس‌های گوناگون مکانی و زمانی وجود دارد. بنابراین هر ارزیابی جامعی از کیفیت زندگی باید در برگیرنده‌ی جنبه‌های عینی و ذهنی باشد (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۹۵).
- کیفیت زندگی یک مفهوم پیچیده و چندبعدی در رابطه با شرایط و وضعیت جمعیت، در یک مقیاس جغرافیایی خاص (روستا، شهر و کشور) است که هم متکی به شاخص‌های ذهنی یا کیفی و هم متکی به شاخص‌های عینی و کمی است (کوکبی، ۱۳۸۴: ۶۴).
- اصطلاح کیفیت زندگی بطور کلی به وضعیت محیطی که مردم در آن زندگی می‌کنند (مثل آلودگی و کیفیت مسکن) و همچنین به برخی صفات و ویژگی‌های خود مردم (مثل سلامت و میزان تحصیلات) اشاره دارد (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۹۳).
- مفهوم کیفیت زندگی چند مشخصه‌ی جالب دارد: ۱- تنها به زندگی انسانی ارجاع دارد؛ ۲- بندرت بصورت جمع بکار رفته (یعنی بصورت کیفیات زندگی) است؛ ۳- بعنوان یک عبارت عام و غیر قابل تقسیم می‌باشد که معنایش می‌تواند ناب (و خالص) باشد؛ ۴- مشکل است که آن را به هر رده‌ی مجزا از علوم مرتبط با جامعه‌شناسی طبقه‌بندی نمود (لطفی، ۱۳۸۸: ۶۷).
- با توجه به تعاریف کیفیت زندگی، می‌توان چنین جمع‌بندی نمود که در تمامی تعاریف کیفیت زندگی خرسندی و احساس رضایت انسان بعنوان محور اصلی بررسی‌ها می‌باشد. در مطالعات جغرافیای شهری از کیفیت زندگی با توجه به دیدگاه سیستمی جغرافیا و با توجه به اینکه جغرافیا علم بررسی روابط متقابل بین انسان و محیط اوست

(تعریف از تیلور؛ مراجعه شود به شکویی، ۱۳۸۳). بررسی‌ها و مطالعات محیط و انسان و اثرات و روابط بینابین دو در محور مباحث جغرافیای اجتماعی می‌باشد؛ لذا در این مقاله نیز با توجه به دیدگاه جغرافیایی، کیفیت زندگی را بررسی و مطالعه‌ی محیط و انسان و روابط بینابین دو در رابطه‌ی استانداردهای زندگی می‌توان تعریف نمود.

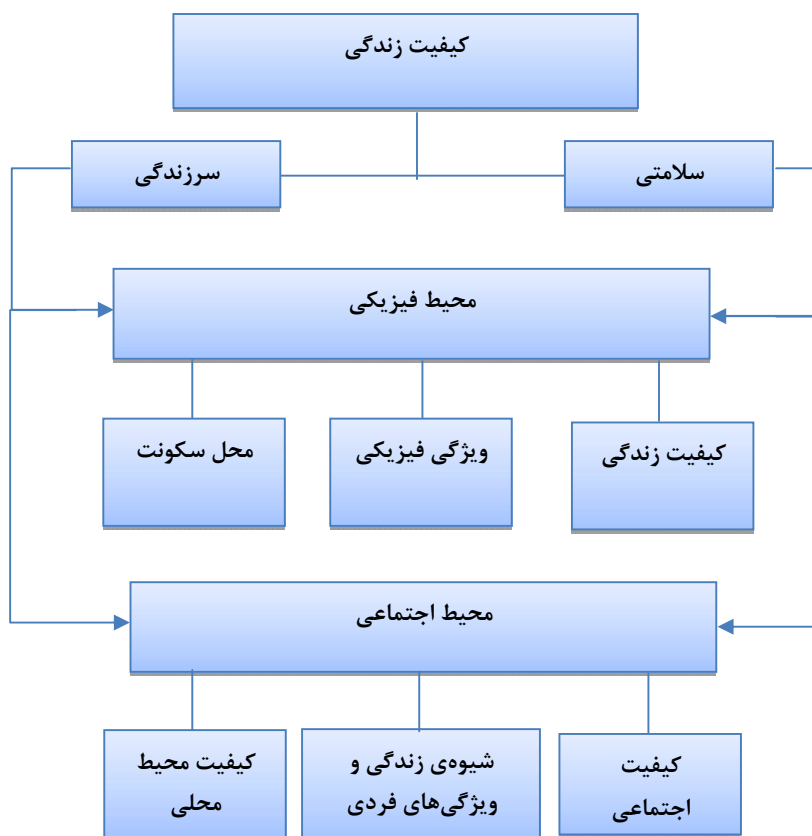
جدول ۱: تعاریف مختلف در مورد کیفیت زندگی

| تعاریف | محقق |
|--|--------------------------------------|
| میزان رفاه افراد و گروه‌ها در شرایط زندگی اجتماعی و اقتصادی عمومی | مولر |
| مفهوم کیفیت زندگی بازتابی است از نگرانی فکری عمیق بشر نسبت به نوعی از خود بیگانگی فزاینده و خواست عمیق انسان نسبت به بازیابی وجود اجتماعی خویش در زیست‌بوم طبیعی خود | نراقی، ۱۳۵۰ |
| کیفیت زندگی به درجه یا ویژگی رضایت‌مندی از زندگی اشاره دارد. وضعیت فعلی شخص و آسایش و رضایت او از زندگی از طرفی به وسیله‌ی واقعیات و عوامل بیرونی (عینی) زندگی او و از طرف دیگر با درک و ارزیابی درونی (ذهنی) او از این عوامل و واقعیات زندگی تعیین می‌شود | اسزالی |
| ادراک فردی از افراد زندگی در متن نظام‌های ارزشی جامعه و در ارتباط با اهداف، انتظارات، استانداردها، علایق و نگرانی‌های فرد | گروه کیفیت زندگی سازمان جهانی بهداشت |
| کیفیت زندگی بیشتر از ارزش‌ها متأثر است و در واقع طبق ارزش‌های فردی، اجتماعی و ملی تعریف می‌شود | خوارزمی |

(منبع: کوچکی نژاد و همکاران)

معیارهای کیفیت زندگی

ریم در سال ۲۰۰۰ مدلی را بعنوان عناصر اساسی کیفیت زندگی، سلامتی و محیط زندگی مطابق شکل ارائه کرده است. در این مدل سلامتی و سرزندگی به موازات هم و بعنوان دو بعد اصلی کیفیت زندگی در نظر گرفته شده است. در این مدل، ترکیبی از ابعاد اندازه‌گیری شدنی و فضای و فیزیکی و اجتماعی از محیط و درک صحیح از آن‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. این درک فقط مرتبط با ویژگی‌های عینی از محیط نیست بلکه جنبه‌های شخصی و زمینه‌هایی را نیز در برمی‌گیرد. در این مدل نمی‌توان بطور صحیح مشخص کرد که چگونه عناصر مختلف با هم مرتبط‌اند، بلکه لایه‌هایی از موضوعات مختلف را که با هم نشان می‌دهد. (نمودار شماره ۱)

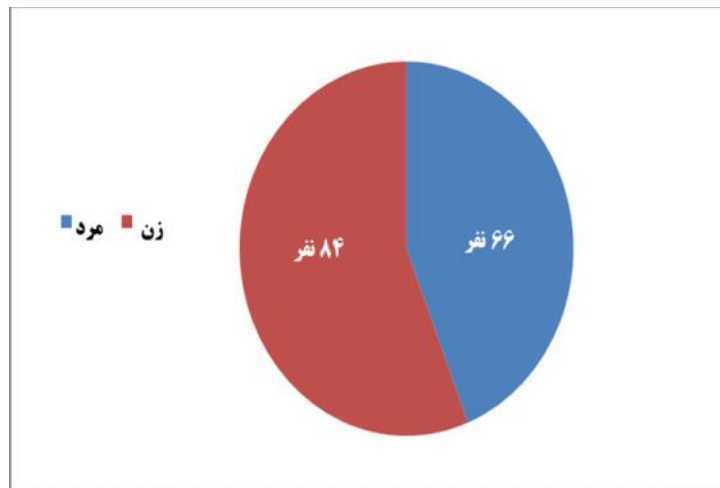


نمودار ۱: مدل ریم در مورد عناصر اساسی کیفیت زندگی

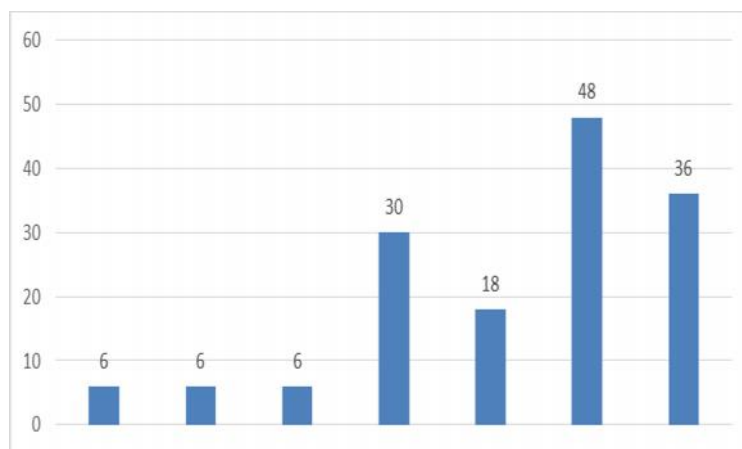
(منبع: پورطاهر)

یافته‌های پژوهش

در این تحقیق با توجه به فرمول کوکران تعداد نمونه‌های انتخابی ۱۴۷ نفر انتخاب شد که در عمل تعداد ۱۵۰ نمونه مورد بررسی قرار گرفت. جنسیت افراد شرکت‌کننده در نمونه: از میان افراد شرکت‌کننده در این پژوهش ۸۴ نفر زن و ۶۶ نفر از پاسخگویان مرد بودند.



نمودار ۲: توزیع جنسیت پرسش‌شوندگان



نمودار ۳: سطح تحصیلات پرسش‌شوندگان

همان‌گونه که در نمودار شماره ۳ مشخص شده است بیشترین افراد شرکت‌کننده از نظر تحصیلات در مقطع کارشناسی بوده‌اند. در این بخش ابتدا شاخص‌های ذهنی (سطوح رضایت‌مندی افراد شرکت‌کننده در تحقیق) را مورد بررسی قرار داده شده که نتایج مطابق با جدول ۲ می‌باشد.

جدول ۲: شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی

| ضریب تغییرات | انحراف معیار | میانگین | شاخص | قلمرو |
|--------------|--------------|---------|---|--------------|
| ۰/۴۷ | ۲/۲۸ | ۴/۸۳ | وضعیت اجاره مسکن (با هزینه‌های مربوط به مسکن) | محیط فیزیکی |
| ۰/۳۲ | ۱/۸۰ | ۵/۵۶ | وضعیت دسترسی به فضای سبز | |
| ۰/۳۵ | ۱/۹۸ | ۵/۶۸ | وضعیت فضای سبز منطقه | |
| ۰/۴۱ | ۲/۱۸ | ۵/۲۶ | وضعیت جمع‌آوری زباله | |
| ۰/۴۲ | ۲/۱۶ | ۵/۱۵ | وضعیت آرامش (از نظر آلودگی صوتی) منطقه | |
| ۰/۵۳ | ۲/۴۴ | ۴/۵۷ | کیفیت سرویس حمل و نقل عمومی (اتوبوس، تاکسی و ...) | |
| ۰/۵۴ | ۲/۳۶ | ۴/۳۸ | وضعیت پیاده‌روها | |
| ۰/۷۰ | ۲/۸۱ | ۳/۹۹ | وضعیت امنیت در هنگام تردد | |
| ۰/۷۹ | ۲/۷۶ | ۳/۴۸ | کیفیت پیاده‌روها برای عبور و مرور معلولین و سالمندان | |
| ۰/۵۰ | ۲/۳۰ | ۴/۶۵ | وضعیت دسترسی به مراکز آموزشی و خدماتی (مدارس، باشگاه‌ها، دوره‌ها و کلاس‌های آموزشی و ...) | محیط اقتصادی |
| ۰/۴۷ | ۲/۳۵ | ۵/۰۰ | وضعیت مدارس (مدرسین و فضای آموزشی) | |
| ۰/۴۸ | ۲/۲۲ | ۴/۶۲ | وضعیت هزینه‌ی مربوط به آموزش | |
| ۰/۴۴ | ۲/۲۱ | ۵/۰۰ | کیفیت مراکز درمانی منطقه‌ی محل زندگی | |
| ۰/۵۰ | ۲/۲۹ | ۴/۵۸ | هزینه‌های مربوط به درمان | |
| ۰/۴۶ | ۲/۰۹ | ۴/۵۴ | کیفیت امکانات ورزشی منطقه‌ی محل زندگی | |
| ۰/۵۴ | ۲/۳۶ | ۴/۳۶ | هزینه‌های مربوط به امکانات ورزشی | |
| ۰/۵۲ | ۲/۳۷ | ۴/۵۴ | وضعیت هزینه‌ای خانوار خود | |
| ۰/۴۹ | ۲/۳۳ | ۴/۷۸ | وضعیت درآمد خانوار خود | |
| ۰/۵۸ | ۲/۴۵ | ۴/۲۳ | وضعیت مسافرت‌های سالانه به همراه خانواده | |
| ۰/۵۳ | ۲/۲۷ | ۴/۲۷ | وضعیت پس‌انداز خانواده | محیط اجتماعی |
| ۰/۴۴ | ۲/۲۹ | ۵/۲۱ | رضایت از وضعیت شغلی | |
| ۰/۴۳ | ۲/۱۴ | ۴/۹۵ | روابط اجتماعی (روابط محله‌ای) محیط خود | |
| ۰/۴۱ | ۱/۹۲ | ۴/۶۶ | مشارکت مردم محله در انجام طرح‌های اجتماعی | |
| ۰/۴۴ | ۲/۰۵ | ۴/۷۲ | وضعیت امنیت اجتماعی منطقه | |
| ۰/۴۱ | ۲/۱۲ | ۵/۲۳ | رضایت از وضعیت سلامت | |
| ۰/۳۹ | ۲/۰۲ | ۵/۱۳ | امید به آینده | |
| ۰/۳۷ | ۱/۸۵ | ۵/۰۲ | قابل اعتماد بودن مردم شهر | |
| ۰/۳۹ | ۱/۹۹ | ۵/۰۷ | رضایت از موفقیت‌های زندگی | |

(مأخذ: محاسبات نگارندگان)

مطابق جدول ۲ می‌توان به این نتیجه رسید که در بخش محیط فیزیکی از دیدگاه ساکنین منطقه‌ی مورد مطالعه وضعیت فضای سبز منطقه و دسترسی به آن از شرایط بهتری نسبت به دیگر پارامترها برخوردار است و از لحاظ آماری می‌توان گفت با کسب میانگین بالاتر از ۵/۵ و انحراف معیار کم این شاخص‌ها در وضعیت نسبتاً مطلوبی بسر می‌برند در مقابل شاخص‌هایی مانند وضعیت امنیت در هنگام تردد و کیفیت پیاده‌روها برای عبور و مرور معلولین و سالمندان با کسب کمترین میانگین‌ها و بیشترین انحراف معیار در وضعیت نامطلوبی می‌باشند. با توجه به ضریب تغییرات می‌توان شاخص‌ها را از نظر کیفیت رتبه‌بندی نمود. در بخش محیط فیزیکی به ترتیب وضعیت دسترسی به فضای سبز، وضعیت فضای سبز، وضعیت جمع‌آوری زباله و آرامش منطقه، ضریب قابل قبولی کسب نموده‌اند و کیفیت پیاده‌روها و وضعیت امنیت در هنگام تردد و کیفیت معابر شهری برای عبور معلولین و سالمندان بیشترین ضریب تغییرات را دارا می‌باشند که این به معنای کمترین رضایتمندی ساکنان منطقه از موارد فوق می‌باشد.

در بخش محیط اقتصادی در بین موارد مطرح شده تنها ۳ مورد از شاخص‌ها نمره‌ی متوسط کسب نموده‌اند؛ بقیه‌ی شاخص‌ها همگی نمراتی کمتر از متوسط دارند؛ که با توجه به ضریب تغییرات رتبه‌بندی شاخص‌ها به این صورت می‌باشد: رضایت از وضعیت شغلی و کیفیت مراکز درمانی منطقه و وضعیت مدارس با کسب بیشترین امتیاز در وضعیت نسبتاً مطلوب‌تری نسبت به وضعیت پس‌انداز خانواده و وضعیت مسافرت سالانه که در پایین‌ترین حد از مطلوبیت در بین موارد مطرح شده می‌باشند.

در بخش اجتماعی اکثر شاخص‌ها نمره‌ی متوسطی از مطلوبیت را کسب نموده‌اند ولی در این بین بیشترین سطح رضایتمندی از قابل اعتماد بودن مردم شهر و امید به آینده و رضایت از موفقیت‌های زندگی می‌باشد.

در بخش بعدی با استفاده از آزمون رتبه‌بندی فریدمن که بین تمام شاخص‌های ذهنی مطرح شده در بالا صورت گرفته می‌توان دریافت که در بین تمام شاخص‌ها وضعیت فضای سبز، رضایت از وضعیت سلامت و وضعیت آرامش (از نظر آلودگی صوتی) بیشترین امتیاز را در بین تمام شاخص‌ها به خود اختصاص داده‌اند نتایج این آزمون در جدول ۳ به صورت خلاصه مطرح می‌گردد.

جدول ۳: نتایج شاخص‌های ذهنی بر اساس آزمون رتبه‌بندی فریدمن

| رتبه‌ی میانگین‌ها | شاخص‌ها | ردیف |
|-------------------|--|------|
| ۱۸/۵۷ | وضعیت فضای سبز منطقه | ۱ |
| ۱۸/۱۹ | وضعیت دسترسی به فضای سبز | ۲ |
| ۱۶/۴۷ | رضایت از وضعیت سلامت | ۳ |
| ۱۶/۲۷ | وضعیت آرامش (از نظر آلودگی صوتی) منطقه | ۴ |
| ۱۶/۲۶ | کیفیت مراکز درمانی منطقه‌ی محل زندگی | ۵ |
| ۱۶/۲۵ | وضعیت مدارس (مدرسين و فضای آموزشی) | ۶ |
| ۱۶/۲۲ | وضعیت جمع‌آوری زباله | ۷ |
| ۱۵/۸۴ | امید به آینده | ۸ |
| ۱۵/۴۳ | روابط اجتماعی (روابط محله‌ای) محیط خود | ۹ |
| ۱۵/۲۹ | رضایت از وضعیت شغلی | ۱۰ |
| ۱۵/۲۶ | رضایت از موفقیت‌های زندگی | ۱۱ |
| ۱۵/۲ | قابل اعتماد بودن مردم شهر | ۱۲ |
| ۱۴/۶۱ | وضعیت اجاره مسکن (یا هزینه‌های مربوط به مسکن) | ۱۳ |
| ۱۴/۶۱ | هزینه‌های مربوط به درمان | ۱۴ |
| ۱۴/۵ | وضعیت هزینه‌ی مربوط به آموزش | ۱۵ |
| ۱۴/۱۷ | کیفیت سرویس حمل و نقل عمومی (اتوبوس، تاکسی و ...) | ۱۶ |
| ۱۴/۰۹ | وضعیت هزینه‌ای خانوار خود | ۱۷ |
| ۱۳/۹۹ | وضعیت درآمد خانوار خود | ۱۸ |
| ۱۳/۸۵ | کیفیت امکانات ورزشی منطقه‌ی محل زندگی | ۱۹ |
| ۱۳/۷۵ | مشارکت مردم محله در انجام طرح‌های اجتماعی | ۲۰ |
| ۱۳/۵۴ | وضعیت امنیت اجتماعی منطقه | ۲۱ |
| ۱۳/۵۳ | هزینه‌های مربوط به امکانات ورزشی | ۲۲ |
| ۱۳/۳۴ | وضعیت دسترسی به مراکز آموزشی و خدماتی | ۲۳ |
| ۱۲/۵۱ | وضعیت پیاده‌روها | ۲۴ |
| ۱۱/۵۲ | وضعیت پس‌انداز خانواده | ۲۵ |
| ۱۱/۴۵ | وضعیت مسافرت‌های سالانه به همراه خانواده | ۲۶ |
| ۱۱/۴۱ | وضعیت امنیت در هنگام تردد | ۲۷ |
| ۹/۸۸ | کیفیت پیاده‌روها برای عبور و مرور معلولین و سالمندان | ۲۸ |

(مأخذ: محاسبات نگارندگان)

شاخص‌های عینی مطرح شده در این تحقیق شامل فاصله از مراکز خدماتی، درمانی و میزان وقت اختصاص یافته به فعالیت‌های فرهنگی، ورزشی، تفریحی می‌شود که برای آزمون بعد فاصله از آزمون t استفاده شده است؛ همان‌گونه که می‌دانیم در آزمون t با یک جامعه‌ی نمونه، یک عدد بعنوان معیار در نظر گرفته می‌شود و آزمون نسبت به آن عدد محاسبه می‌گردد. طیف انتخاب شده در بعد فاصله‌ی عددی بین ۰ تا ۱۰ بوده است که با توجه به این طیف معیار عدد ۵ (میزان متوسط) می‌باشد.

آزمون فرض

H_0 : میزان فاصله بیش از معیار انتخابی می‌باشد ($\mu \leq 5$).

H_1 : میزان فاصله کمتر از معیار انتخابی می‌باشد ($\mu > 5$).

در جدول ۴ تمام شاخص‌های مربوط به فاصله از مراکز درمانی، خدماتی و ... توسط آزمون t سنجیده شده است.

جدول ۴: شاخص‌های عینی کیفیت زندگی

| متغیر | میانگین | انحراف معیار | مقدار t | درجه‌ی آزادی | سطح معناداری |
|-------------------------------------|---------|--------------|-----------|--------------|--------------|
| فاصله تا بازار اصلی شهر | ۴/۰۴ | ۳/۲۲۹ | -۳/۶۱ | ۱۴۹ | ۰ |
| فاصله تا مراکز درمانی و داروخانه‌ها | ۳/۳۸ | ۲/۹۵۵ | -۶/۷۱۴ | ۱۴۹ | ۰ |
| فاصله تا بانک | ۳/۸ | ۳/۳۱ | -۴/۴۴۱ | ۱۴۹ | ۰ |
| فاصله تا پزشک عمومی | ۴/۰۲ | ۳/۱۷ | -۳/۷۸۷ | ۱۴۹ | ۰ |
| فاصله تا اداره‌ی پلیس | ۴/۱۴ | ۲/۹۵۶ | -۳/۵۶۳ | ۱۴۹ | ۰ |
| فاصله تا سوپر مارکت | ۱/۶۴ | ۲/۶۸۳ | -۱۵/۳۴ | ۱۴۹ | ۰ |
| فاصله تا مراکز آموزشی | ۳/۳۸ | ۲/۶۶۱ | -۷/۴۵۵ | ۱۴۹ | ۰ |

(مأخذ: محاسبات نگارندگان)

همان‌گونه که مشخص است با توجه به سطح معناداری در جدول ۴ می‌توان دریافت که میزان فاصله از مراکز مختلف خدماتی و ... برای اکثر ساکنین منطقه مسئله‌ی بحرانی شمرده نمی‌شود و در تمام بخش‌ها فرضیه‌ی H_0 رد می‌شود یعنی میزان فاصله‌ی مراکز مختلف کمتر از سطح میانگین از دید ساکنین می‌باشد؛ پس بنابراین در این بخش می‌توان

نتیجه گرفت که دسترسی به مراکز مختلف شهری برای ساکنین منطقه مسئله‌ای آزردهنده محسوب نمی‌شود.

پس از بررسی شاخص دسترسی تحلیل شاخص‌های شهودی را با بررسی میزان فعالیت ورزشی، فرهنگی، تفریحی ادامه می‌دهیم.

نتایج این تحلیل به اختصار در جدول شماره (۵) مطرح شده است.

جدول ۵: بررسی شاخص‌های شهودی کیفیت زندگی

| متغیر | درصد پاسخگویان به هر بخش | | |
|----------------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------|
| | کمتر از یک ساعت | بین یک تا ۵ ساعت در هفته | بین پنج تا ده ساعت |
| مدت زمان انجام فعالیت‌های فرهنگی | ٪۲۴ | ٪۵۲ | ٪۲۲ |
| مدت زمان انجام فعالیت‌های ورزشی | ٪۳۲ | ٪۴۶ | ٪۲۲ |
| مدت زمان انجام فعالیت‌های تفریحی | ٪۱۴ | ٪۵۶ | ٪۲۸ |

(مأخذ: محاسبات نگارندگان)

با توجه به آمار پاسخگویان در این بخش می‌توان دریافت مدت زمان انجام فعالیت‌های فرهنگی، ورزشی و تفریحی در سطح قابل قبولی می‌باشد.

نتیجه‌گیری

تراکم بالای جمعیت در شهر یکی از عوامل اساسی است که زندگی و محیط پیرامون شهروندان را با چالش اساسی مواجه می‌سازد. یکی از این چالش‌ها پایین آمدن کیفیت زندگی شهروندان است. هدف کیفیت زندگی در نواحی شهری دسترسی عادلانه‌ی آن‌ها به تسهیلات و مزایای شهری است. این مقاله با هدف سنجش کیفیت زندگی در منطقه‌ی چهار شهر اهواز صورت گرفته است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که بطور کلی شهروندان ساکن در این منطقه به لحاظ بر خورداری از کیفیت زندگی در سطح متوسطی قرار دارند و متغیرهای کیفیت محیطی، کیفیت اقتصادی، کیفیت اجتماعی در سطح متوسط قرار دارند.

در قسمت محیط فیزیکی شاخص‌هایی مانند وضعیت امنیت در هنگام تردد و کیفیت پیاده‌روها برای عبور و مرور معلولین و سالمندان و در قسمت اقتصادی وضعیت پس‌انداز خانواده و وضعیت مسافرت سالانه و در بخش اجتماعی مشارکت مردم محله در انجام

طرح‌های اجتماعی و وضعیت امنیت اجتماعی منطقه با کسب کمترین میانگین‌ها و بیشترین انحراف معیار در وضعیت نامطلوبی می‌باشند. اما در مجموع شهروندان از شاخص‌های ذهنی منتخب و مرتبط با کیفیت زندگی رضایت‌مندی نسبی دارند. در مورد شاخص‌های عینی کیفیت زندگی بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که از این نظر هم ساکنان منطقه از وضعیت موجود رضایت دارند و مشکلی از بابت دسترسی‌ها مقابلشان نیست.

پیشنهادات

پیشنهاد‌های زیر در جهت ارتقاء هر چه بیشتر استانداردهای زندگی در منطقه ۴ ارایه می‌گردد:

افزایش زیرساخت‌های لازم برای رفاه معلولین.

تلاش برای برقراری هر چه بیشتر امنیت در منطقه.

لزوم ایجاد مراکز تفریحی، فرهنگی و ورزشی برای ساکنان منطقه به منظور افزایش

ساعت استفاده از این امکانات.

فهرست منابع:

- اونقی، ناز محمد (۱۳۸۴). بررسی رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی و کیفیت زندگی (مطالعه‌ی موردی: گنبد کابووس)، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
- پورطاهر، مهدی (۱۳۹۰). "ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه‌ی موردی: دهستان خاوه شمالی استان لرستان)"، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره‌ی ۷۶. خوارزمی، شهین دخت (۱۳۸۳)، کیفیت زندگی و الزامات عصر دیجیتال ایران، روزنامه دنیای اقتصاد
- رضوانی، محمدرضا (۱۳۸۸). "توسعه و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری (مطالعه‌ی موردی: شهر نورآباد استان لرستان)"، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال اول، شماره‌ی دوم.
- شماعی، علی؛ عظیمی، آزاده؛ فرجی ملائی، امین (۱۳۹۰). "بررسی اثرات شهر شدن نقاط روستایی بر کیفیت زندگی ساکنین"، مجله مطالعات مدیریت شهری، شماره‌ی ۵. حاج یوسفی، علی (۱۳۸۱). "کیفیت زندگی و راهبردهای اصلاحی"، نشریه‌ی دهاتی، شماره‌ی ۲۸.
- قالیباف، محمدباقر (۱۳۹۰). "ارزیابی کیفیت زندگی شهری (مطالعه‌ی موردی: محله یافت‌آباد)"، فصلنامه‌ی انجمن جغرافیای ایران، سال نهم، شماره‌ی ۳۱.
- کوچکی‌نژاد، فاطمه (۱۳۹۰). "بررسی و سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی بخش مرکزی شهرستان کرمانشاه"، چشم‌انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)، سال ششم، شماره‌ی ۱۴.
- کوکبی، افشین؛ پورجعفر، محمدرضا؛ تقوایی، علی‌اکبر (۱۳۸۴). "برنامه‌ریزی کیفیت زندگی شهری در مراکز شهری: تعاریف و شاخص‌ها"، فصلنامه‌ی جستارهای شهرسازی، شماره‌ی ۱۲.
- لطفی، صدیقه (۱۳۸۸). "مفهوم کیفیت زندگی شهری، تعاریف، ابعاد و سنجش آن در برنامه‌ریزی شهری"، فصلنامه‌ی جغرافیای انسانی، سال اول، شماره‌ی چهارم.
- مهدی‌زاده، جواد (۱۳۸۵). برنامه‌ریزی راهبردی توسعه‌ی شهری تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن در ایران، وزارت مسکن و شهرسازی، معاونت معماری و شهرسازی، دفتر معماری و طراحی شهری.

Ayman, Mostafa (2008). The implication of incorporating quality of life indicators in managing urban development, PhD , Cairo.

Adrian Jones. (2002). A Guide to Doing Quality of Life Studies ,University of Birmingham.

Baba, Y. and Austin, D. M. (1989). Neighborhood Environmental Satisfaction, Victimization, and Social Participation as Determinants of Perceived Neighborhood Safety, University of Louisville, Environment and Behavior, No 21(6), pp763-780.

Bowling A. (1997). Measuring health: a review of quality of life measurement scales. Main head. Open University Press.

Bullock, B. S. and Susie, J. (2004). An Analysis of Technology Use and Quality of Life in a Rural West Texas Community: Austin University of Texas.

Cutter, S. L. (1985). Rating place: a geographers view on quality of life, resource publication in geography the association of American geographers.

David Swain, DPA. (2002). Measuring Progress: Community Indicator and the Quality of Life, Jacksonville Community Council Inc, Florida.

Department of the Environment, Transport and the Regions (1999). A better quality of life—A strategy for sustainable development for the UK, London: HMSO.

Fahey, T., Whelan, C. and Maitre, B. (2005). Quality of Life in Europe: First European Quality of Life Survey 2003, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Office of Official Publications of the European Community, Luxembourg.

Ge, J. Hokao, K. (2006). "Research on Residential Lifestyles in Japanese Cities from the Viewpoints of Residential Preference", Residential Choice and Residential Satisfaction, J. Landscape and Urban Planning, 78, pp.165-178.